

1. ก้าวเดินอาณาจักรเวียดนาม

ในราชวงศ์ปรมมาณี 214 B.C. เมื่อจีนในสมัยราชวงศ์จิ้น (Chin) ขยายอาณาเขตลงมาทางใต้สู่บริเวณที่เป็นมหภาคกว้างถึง ญี่เกียง (Fukien) และเชีเกียง (Chekiang) ในปัจจุบันนี้ อาณาเขตในแถบนี้เป็นที่อยู่ของชาว อี้ (Yüeh) (หรือ Viet) จัดอยู่ในชาติพันธุ์มองโกเลีย์ เชื้อสายเดิมกับพวกไทย (T'ai) และพวกเวียดนาม จีนได้เข้าปกครองเขตแดนทั้ง ๓ และรวมเรือกกว่าหมื่นลำ Nan Yüeh

แม่น้ำทางภาคใต้ของ Nan Yüeh กือ บริเวณลุ่มแม่น้ำแวง (Red River หรือ Song Koi) และแม่น้ำดำ (Black River หรือ Song Ho) ซึ่งไหลลงสู่อ่าวตังเกิบ และในปัจจุบันเป็นใจกลางของประเทศไทยเวียดนามเหนือนั้น เป็นที่อยู่ของพวก Lo พวก Lo นี้กือ บรรพบุรุษของชาวเวียดนามในปัจจุบัน พวก Lo จะมีแหล่งกำเนิดมากยิ่งไร้ท้องเป็นความมีค่านอยู่ ศาสราราชารย์ Hall สันนิษฐานว่า เป็นพวกที่สืบเชื้อสายมาจากพวก มองโกเลีย์สายหนึ่งที่อพยพลงมาถือลุ่มแม่น้ำแวง และได้ตั้งสมุดสำนักเพื่อพิพิธเมืองที่อยู่บริเวณนี้ มาก่อน และต่อมาถูกไก่สมุดสำนักกับพวก Yüeh อีก ส่วนศาสราราชารย์ Cady ก์ สันนิษฐานว่า พวก Lo หรือเวียดนามนี้เป็นพวกเชื้อสายอินโด네เซีย (Indonesian)¹ เอกสารจีนในสมัย 200 ปีก่อนคริสตกาลได้กล่าวถึงพวก Lo ว่า ส่วนใหญ่ยังเป็นคนบ่าเดื่อน ไม่ใส่เสื้อผ้า ชอบกินหมากจนฟันเป็นสีค้ำ ใช้ชามเป็นอาวุธ แต่รู้จักการเหาะปูกแล้ว² ตักษะที่แตกต่างไปจากพวกอินโดเนเซียน กือ ในสังคมของ Lo ยังมีการแบ่งออกเป็นชั้นชั้นต่าง ๆ และภาษาของ Lo เป็นภาษาที่มีเสียงสูงค้ำ (Tonal language) ตักษะทั้งสองประการหลังนี้ กลับไปคล้ายกันกับพวกคนไทยและชนเผ่าต่าง ๆ ในภาคใต้ของจีน สันนิษฐานได้ว่า พวก Lo รับเอาทั้งวัฒธรรมของพวกเชมรและอินโดเนเซียที่อยู่ทางใต้ และวัฒธรรมของคนไทยและ Yüeh ที่อยู่ทางเหนือ บริเวณที่เป็นที่อยู่ของพวก Lo นี้ เกิดเป็นที่อยู่ของคนอินโดเนเซียนและเชมรมาบ่อนค้ำ

เมื่อสิ้นอันนาชาวดิจิ้นในปี 207 B.C. อาณาจักรจีนก็อยู่สภาพวุ่นวาย ขาดความ統一 Nan Yüeh ก็ประกาศแยกตัวเป็นอิสระจากอันนาจีน และเวียกอาณาจักร

ของคนว่า Nam Viet (ตอนภาษาเวียดนามจะเรียกชื่อนี้ไปพังอาณาจักรของคนทราย) และเช้านี้อิทธิพลเหนืออาณาเขตของพวก ๒ ในคุ่นน้ำแคง ซึ่งได้ถูกเป็นประเทศราชของ Nam Viet Nam Viet ได้รักบั่งอาณาเขตของพวก ๒ ออกเป็น ๒ ส่วน ทางเหนือ เรียกว่าแคว้นเกียงชี (Chiao - Chih) ได้แก่บริเวณคุ่นน้ำแคงและแม่น้ำค่า ภกวันทางใต้กือแคว้นธีชน (Chiu - Chen) ได้แก่บริเวณที่เป็นเมือง Thanh - hoa, Nghe - an และ Ha - tinh ในปัจจุบัน³ ต่อมาในปี 179 B.C. เมื่อรัชวงศ์ Han ได้ยกกรองประเทศจีนอย่างมั่นคง ข้าหลวงญี่ปุ่นกรอง Nam Viet ก็หันไปยอมรับอำนาจของจักรพรรดิจีนอีก และจีนก็ยอมรับอำนาจของ Nam Viet ในฐานประเทศราชของตน ในระยะนี้เองที่วัฒนธรรมของ Yueh (ซึ่งส่วนใหญ่ถูกถ่ายทอดกันสืบต่อ) และวัฒนธรรมของจีนแทรก滲入อย่างมากในเขตของพวก ๒ มากขึ้น หลักฐานของอารยธรรมจีนเห็นได้จากศิลปะดูสมัยก่อนซ่อน (ถูกราชลั่วเอี่ยวนบทที่ 2) ส่วนในเขตเทือกเขาสูง วัฒนธรรมจีนแทรกเข้าไปไม่ถึง พวก ๒ และชาวเชื้อสายจีน ๑ ในเขตที่จีนมีอารยธรรมตามแบบตั้งเดิมของตน ในใน ๒ ชุมชนในเขตเวียดนามเหนือนี้ก็มีลักษณะแตกต่างกันไปเป็น ๒ พวก พวกหนึ่งเป็นพวกที่รับเอาอารยธรรมของจีนไว้ ซึ่งต่อมาจะเรียกว่าชาว Vietnam ไกหัว ๑ ในแต่ลักษณะหนึ่งที่อยู่กันเทือกเขาสูงที่ตั้งคงยึดมั่นวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเรียกว่าพวกม่วง (Muong)

2. การบุกครองในสมัยอยุธยา (112 B.C. - 939 A.D.)

ในปี 112 B.C. Nam Viet หรือ Nan Yueh ประกาศแยกตัวเป็นเอกราชจากจีนอีก จักรพรรดิจีนแห่งราชวงศ์ Han ในเวลาหนึ่ง ตือ Wu ti ในสังพัดจีนมาปราบปราม และได้รับผลสำเร็จ จีนได้ผนวกพื้นที่ดินของ Nan Yueh รวมทั้งภูมิประเทศของพวก ๒ ในเขตคุ่นน้ำแคงและพื้นที่ดั้งเดิมของชาวไทย ซึ่งเคยอยู่ในอิทธิพลของ Nan Yueh เข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนโดยรวมพื้นที่ดินของชนชาติที่สองเข้าเป็นมหภาคเทือกันเรียกว่า เกียว (Chiao)

อย่างไรก็ตาม ในระยะนี้ จีนบังปักกรองเกียวในญี่ปุ่นประเทศราชมากกว่า ๕๐ ปี ขันของน้ำที่ราคามากมาย จีนบังปักกรองเมืองแค่เดิมของพวก ๒ Yueh และ ๒ ได้ยกกรองคนสอง

ที่นำไปเป็นส่วนใหญ่ ข้าหลวงจีนที่ส่งมาประจაตามเมืองสำคัญ มิได้เข้าไปแทรกแซงชนบท ธรรมเนียมที่มีมาแต่เดิม จึงเพียงแค่ต้องการคินแคนส่วนนี้ไว้เป็นหางอองทะเล เนื่องจาก ชาติกับอาณาจักรทางฝ่ายใต้ของเอเชีย ชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในมณฑลเกียวในตอนนี้ ยังเป็นเดิมชันส่วนน้อยในหมู่ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่เท่านั้น

แต่หลังมาถึงสมัยคริสต์ศากาล ที่ ๑ ในสมัยคุรุสักพุทธารามที่ ๑ นโยบายของจีนที่ เกี่ยวข้องกับภูมิภาคในเอเชียที่เปลี่ยนไป จึงเริ่มปักธงของเกี่ยวความรุปภารปักธงของจีน และ แห่งรัฐบาลธรรมจีนให้แก่ชาวพื้นเมืองมากขึ้น บุคลากร ฯ ที่ถือ จีนต้องการผนวกเอาเควันเกียว เข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนอย่างแท้จริง ญี่ปุ่นทบทราสสำคัญในยุคแรกของการแพร่รัฐธรรมจีน (Sinicize) ให้แก่ชาว Yipen และ Lo หรือเวียดนามก็ถือ ข้าหลวงชื่อ Hsi Kuang⁴ ในสมัยนี้ รัฐบาลจีนสนับสนุนให้ประชาชนจีนขึ้นตั่ง ฯ ได้แก่ ข้าราชการ หรโตรหัสดรอนครวัว นักประชัญญาชนบัณฑิต หัวพ่อค้า ตลอดจนนักไทยที่ไก่นเนรเทศ ให้เข้า มาอยู่ในมณฑลเกียวนากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมจีนแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว Hsi Kuang ตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีน และลัทธิความเชื่อ ชนบทธรรมเนียมตั่ง ฯ ของจีน พยายามให้ ชาวพื้นเมืองเข้ามาร่วมสืบสานร่องรอยย่างแบบจีน ที่สำคัญก็ถือ เกษตรชาวพื้นเมืองเข้ามารักษาดูแล สอนถูกวิธีอย่างแบบจีนให้ และแต่งตั้งให้เป็นนายพหารระดับตั่ง ฯ การรวมเอาชาว พื้นเมืองเข้ามาร่วมภารกิจในการบังคับบัญชาเช่นเดียวกันเช่นนี้ ทำให้การปักธงของพระเจ้า ออกเป็นเมืองเล็กเมืองน้อยที่มีอิสระต่อกัน ที่เรียกว่า feudal order ของชาวพื้น เมืองต่ำ ฯ กล้ายรูปมาเป็นการปักธงที่รวมอันน้ำใจไว้ที่ศูนย์กลางแห่งเทือกเขาภูเขา สามัคคี

เจ้าภูกรองแวยแควนตั่ง ฯ ในทางภาคใต้ของภูมิภาค เกียว ที่ ๒ ในเขตที่เป็น คินแคนของชาว Lo หรือชาวเวียดนาม เมื่อประจักษ์ดึงนโยบายของจีนที่จะกัดลึกชาติพัน (Assimilation) รวมทั้งซัดกดันนาข้อของชาวพุกคนคุยนั้น จึงทำให้การแข่งขันต่อห้ามชา- หลวงจีนขึ้น ในราช ก.ค. ๔๐ สั่งที่น้ำสินใจถือ ญี่ปุ่นในการต่อต้านอิทธิพลจีนนี้เป็นญี่ปุ่น ส่องคันพื้นรองแห่งพระภูมิ Cheng Tse⁵ Cheng Ni (ในคำรา บ้างเล่ม เช่นในหนังสือของ Hall กล่าวว่า เป็นพื้นรองพระภูมิ Trung)

ซึ่งเป็นเจ้านายแห่งแคว้น Mi - ling ผู้น้องทั้งสองได้รวมกำลังกันยึดเมืองหลวงของ
เกี๊ยวภาคราชให้ กือ Lien - liu ได้ จากนั้น กบฏต่อท้าวจันท์ถูกถอนไปยังแคว้นอื่น ๆ
หัวภาคราชให้ของเกี๊ยว ชาวเมืองไถ่ยกต่องให้ Cheng Tse เป็นราชนี และประกษา^{ให้}
ให้เกี๊ยวภาคราชให้เป็นเอกสารจากจัน จันทรงสั่งเมียพ่อที่มีความสามารถที่สุดคนหนึ่งของจัน กือ^{ให้}
นายพล Ma Yuan นำกำลังจำนวน 20,000 นายปราบกบฏในปี ค.ศ. 42 ชาว Lo
ในแคว้นเกี๊ยวภาคราชให้ก่อเรื่องทั้งแข็ง เชิง แท่นที่สูง ในปี ค.ศ. 43 Ma Yuan กับปราบ
กบฏให้สำเร็จ ราชนี Cheng Tse และน้องสาวถูกกลับไป

การเผยแพร่วัฒนธรรมจัน

เมื่อปราบกบฏปราบคนลุงแล้ว จันก็เข้าปกครองแคว้นเกี๊ยวภาคราชให้ ตั้งแต่บัดกรีเวณ
อุ่มน้ำแคงลงมาจนถึงเมือง Ha tinh โภยทรง เสมือนหนึ่งเป็นมหาตานีของจัน กือ^{นำ}
เอาบริเวณที่เข้าไปอยู่ในกรุงและการปกครองแบบรวมอันน่าจดจำที่สุดยิ่งกลาง (Centraliza-
tion) ของจัน ข้าราชการจันถูกกล่าวเป็นข้าหลวงประจำตามเมืองต่าง ๆ
พวกเจ้าเมืองเดิมของชาวพื้นเมืองถูกขับออกไปจนหมดอันน่าเสียดายและอภิสิทธิ์ที่เคยมีอยู่ เจ้า
นายชาวเวียดนามเหล่านี้ บางส่วนถูกลงมาทางใต้ให้พำนอันน่าจัน แต่มีไม่น้อยที่เข้ารับ^{รัฐ}
ราชการกับข้าหลวงจันต่อไป เมื่อจักระเบื้องการปกครองเรียบร้อยแล้ว จันก็คำเป็นนักโภ-
บทายแห่งวัฒนธรรมจันเข้ามายืนเวียดนามอย่างเช่นที่ก่อนหน้านี้ นี่คือประสังค์ที่จะก่อให้
ชาติเวียดนาม โภยให้กลายเป็นชาติจันเสีย เวียดนามนการเช่นนี้ว่า การ Assimilation
รัฐบาลจันสนับสนุนให้คนจันเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอุ่มน้ำแคงมากยิ่งขึ้น และพวกเจ้านายของ
เวียดนามถูกบังคับให้ตั้งงานกับคนจันเป็นจำนวนมาก ในเวลาต่อมา จันเกิดชนชั้นสูงที่
ให้รับการศึกษาเป็นอย่างดี (elite) ของชาวเวียดนามที่มีเชื้อสายจันปนอยู่ ประชาชน
เวียดนามทั่ว ๆ ไป ก็เข้าแต่งงานกับคนจันเป็นอัมมากด้วยเช่นกัน

ข้าหลวงจันที่มีชื่อว่า เป็นผู้มีความสามารถในการปกครองมีความคุ้มครอง และ
มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมจัน กือ Shih Hsieh ปกครองอยู่ในราชวงศ์ปี ค.ศ.
187 - 226 ข้าหลวงยังได้ส่งชันธนสูงของเวียดนามไปเรียนหนังสือในอาณาจักรจัน ที่oma
กุนเวียดนามอื่น ๆ หากันเอออย่างมากเป็นอัมมาก ตั้งแต่นี้ไป ภาษาจันจึงกลายเป็นภาษา

ราชการของเวียดนามเรื่อยมาเกือบ 2,000 ปี สมัยนี้ สำนักงานที่นิยมทางการจากจีนได้เริ่มแพร่หลายเช่นماสังคุมน้ำแคงคัว แต่สำนักงานที่นิยมแพร่หลายในเวียดนามในราชวงศ์สกุลพระราษฎร์ 6 เป็นทันไป

สำหรับราชวงศ์ Coedés ก้าววิจารณ์การเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในอาณาจักรของตนทั่วชาติไว้ การเผยแพร่วัฒนธรรมนี้จะเกิดขึ้นได้ท่อเมื่อจีนใช้กำลังทางทหารปราบปรามอาณาจักรนั้น ๆ ในอยุธยาอันน่าจะเข้าจัดการปกครองอาณาจักรนั้นเสียก่อน ภายหลังที่ได้ส่งข้าราชการเข้ามาปกครองอย่างมั่นคงแล้ว วัฒนธรรมจีนจะเผยแพร่ไปโดยรวดเร็ว ปกติจะและนักประชุมของจีน รวมทั้ง โภคพากประชาชนจีนซึ่งมาจากการค้าครอบครัวทั่ว ๆ กัน ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในศูนย์เมืองชั้นนั้น ส่วนในอาณาจักรไทยก็ตามที่ห่อค้าจีนเดินทาง แต่เข้าไปทำการค้าขายคัว โภคจีนมิได้ครอบครองเป็นเมืองชั้น วัฒนธรรมจีนจะไม่มีโอกาสแพร่หลายอย่างกว้างขวาง เพราะบรรดาพ่อค้าจีนเหล่านั้น มิได้เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมวัฒนธรรมจีนมาเดียวกัน จนอยู่ในฐานะที่จะแพร่.vัฒนธรรมของตนต่อไปได้⁶ เมื่ออาณาจักรเวียดนามเป็นอาณาจักรเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ทำการปกครองของจีน วัฒนธรรมจีนจึงแพร่หลายอย่างกว้างขวางเฉพาะในเวียดนามเท่านั้น ทำให้เวียดนามมีลักษณะวัฒนธรรมส่วนใหญ่แตกต่างไปจากประเทศไทยในเอเชียอาคเนย์นั้น ๆ ที่มีลักษณะวัฒนธรรมเป็นแบบอินเดีย ข้อแตกต่างระหว่างการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนกับอินเดียก็คือ ถึงแม้จะเดียวกันแต่เข้ามาครอบครองอาณาจักรไทยในเอเชียอาคเนย์เป็นเมืองชั้น หรือเข้ามาเมืองพิเศษทางการเมืองในญี่ปุ่นส่วนนี้เลย ห่อค้าอินเดียเดินทางแต่เข้ามาค้าขายคัวไว้เท่านั้น แต่วัฒนธรรมอินเดียกลับเข้ามาแพร่หลายทั่วไป ทั้งนี้เพราะชนชั้นสูงของอินเดียก็อ พวกพระราชนิรดีเป็นผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมอินเดียพอที่จะเป็นครุฑายหอดที่แก่ช่าวที่สุดเมืองในเอเชียอาคเนย์นั้น มีโอกาสเดินทางออกมายานอยอกอินเดีย อาจจะโดยกษัตริย์ญี่ปุ่นปกครองแวดล้อมกันทั่ว ๆ ในเอเชียอาคเนย์ติดต่อขอให้เข้ามายังราชสำนัก หรือ พระราชนิรดีเหล่านั้นเดินทางมาโดยใช้สมัครเร่อง สำนักพระราชมณฑลได้มีข้อตกลงในการเดินทางออกนอกประเทศของบรรดาพระราชนิรดีทั้งหลาย ซึ่งผูกกับลักษณะจีนหรือเดิมของจีน ที่ห้ามญัติเดือสำนักนี้เดินทางออกไปจากศูนย์กลางบริภูมิประเทศไปยังศูนย์กลางของชาวทั่วชาติ นักประชุมจีนจึงไม่มีโอกาสมาเผยแพร่วัฒนธรรม

ทั่งแต่กี่ จนกว่าจีนจะเข้าครอบครองอาณาจักรให้แล้วนั้นและ ข้าราชการจีนจึงจะถูกส่งเข้าไปปกครองและเผยแพร่วัฒธรรมของตนให้กับชาติอื่น

ข้อสังเกตถือประการหนึ่งเกี่ยวกับอิทธิพลของจีนในประเทศไทย ฯ ว่า เอเชียอาคเนย์ก็คือ ในขณะที่วัฒนธรรมจีนไม่นิยมทางศาสนาสำคัญคือประเทศไทยในส่วนนี้ นักจลาจลในนามนั้น จีนกลับมีอิทธิพลทางการเมืองในเอเชียอาคเนย์ไม่น้อย ทั้งแท่นมัยโบราณมาแล้ว จีนอ้างอยู่เสมอว่า จีนมีอิทธิพลเหนือประเทศไทย ฯ ว่า ในเอเชียอาคเนย์ ก็คือ จีนอยู่ในฐานะ Suzerain ของประเทศไทยแล้วนี่ ซึ่งเป็นลักษณะการของจีน จีนจึงเรียกร้องให้มีราชอาณาจักรต่าง ๆ ส่งบรรณาการไปให้จีน กษัตริย์แห่งอาณาจักรเหล่านี้ ก็ต้องเป็นธรรมเนียมที่จะส่งภณฑุกไปถวายบรรณาการถึงราชสำนักจีน เพื่อความปลอดภัยมั่นคงทางการเมืองของตน เมื่อมีการเปลี่ยนรัชกาล กษัตริย์องค์ใหม่มักจะส่งภณฑุกไปถึงจีนเพื่อรับให้จีนรับรองว่า เป็นกษัตริย์ที่ถูกต้อง และจีนก็จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ อันเป็นตำแหน่งส้าหรับเจ้า เมืองประเทศไทย หากเกิดการพิพาทในระหว่างอาณาจักรเหล่านี้ กษัตริย์ของอาณาจักรนั้น ๆ ก็มักจะร้องเรียนไปถึงจีน ขอให้จีนช่วยศึกษาหรือไก่ล่ำเกลี่ย แม้อิทธิพลในเชตนี้จะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับอำนาจราชวงศ์ที่ปกครองจีนในเวลานั้น ๆ ด้วย ในขณะที่จีนมีอำนาจมั่นคงและทองการขยายอิทธิพลของตน เช่นในสมัยราชวงศ์หงวนของมองโกล (ต.ศ. 1260 - 1368) และสมัยราชวงศ์หมิง (Ming) (ต.ศ. 1368 - 1644) จีนจะส่งภณฑุกออกไปยังอาณาจักรต่าง ๆ เตือนให้ส่งบรรณาการไปถึงจีนตามประเพณี ประเทศไทยขักขวางจีนจะใช้กำลังบังคับ เช่น ในกรณีของอาณาจักรพุกาม อาณาจักรสิงหนาท^{และ} Champa ที่ถูกหัมงโกลรุกรานในตอนปลายคริสตศตวรรษที่ 13 อ้างว่าได้รับอิทธิพลของจีนในเอเชียอาคเนย์ ก็มีอยู่ว่า ก็ต้องเพียงแค่รับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องของเกียรติภูมิ (prestige) ของจีพากกว่าที่จะเป็นอิทธิพลทางการเมืองอ้างเห็นแก่ตัว จีนไม่ได้มีส่วนในการปกครองหรือกำหนดนโยบายของอาณาจักรต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ กษัตริย์ของอาณาจักรเหล่านี้ มีเอกสารอย่างเดียวที่จะประกาศของตน และในระยะหลังก็คือ ทั้งแท่นพระมหากษิสศศตวรรษที่ 16 มาแล้ว เนทุผลในการส่งภณฑุกจากอาณาจักรในภูมิภาคนี้ไปถึงจีน เป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ อาณาจักรในเอเชียอาคเนย์ส่งบรรณาการให้จีนเพื่อระท่องการให้รับความสะดวกในการค้ากับจีนมากกว่าที่จะแสดงว่าอยู่ใต้อำนาจจีนอย่างเห็นแก่ตัว

ต่อไปนี้ขอกล่าวถึงความเป็นไปในอาณาจักรเวียดนามสมัยอยุธัยอันน่าสนใจของจังหวัดก็รัง ทั้งแต่การรุกรานของจีนในปี ก.ศ. 42 แล้ว เวียดนามก็ต้องอยู่ใต้การปกครองของจีนเรื่อยมาจนถึงคริสต์ศักราชที่ 10 ข้าหลวงจีนที่ส่งมาปกครอง เวียดนามมิได้มีความยุติธรรมดังเช่น Shih Hsih ทุกคนไป เอกสารเวียดนามกล่าวถึงความมักไก่ของข้าหลวงจีนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าความสุขของราษฎร เห็นว่าดูรักภาระจากชาวเวียดนามไว้มาก many ชาวเวียดนามจึงก่อубกภูชั้นหลายต่อหัวหน้าครองในระหว่างที่อยู่ใต้การปกครองของจีนนี้ หัวหน้ากบฏที่มีชื่อในสมัยคริสต์ศักราชที่ 6 คือ หัวหน้าภูลี (Ly) เช่น Ly Bon Ly Xuan และ Ly Phat - tu ซึ่งเป็นหัวหน้าเมืองสายจีนปัจจุบัน แท้จริงก็สามารถปราบปรามกบฏเหล่านี้ได้รับยกย่อง

นอกจากการกบฏของชาวเวียดนามแล้ว บัญชาที่จีนต้องประสบอยู่เกือบตลอดเวลาที่ครอบครองเวียดนามอยู่ก็คือ การรุกรานของอาณาจักร Champa เข้ามายังบริเวณอ่าวทั้งสอง เพื่อขย่าก่ออาเสียเขตของพวกพันนาทางเหนือ

ในสมัยคริสต์ศักราชที่ 7 เวื้อรัชวงศ์ตัง (Tang) มีอำนาจในจีน ได้ปรับปรุงการปกครองในแคว้นเกียวอี้ก็รังหนัง สำหรับภาคใต้ของเกียวทึ่งเป็นเขตของชาวเวียดนามนั้น ได้ตั้งเป็นแคว้นอันนาม (Annam) ซึ่งกินบริเวณลุ่มน้ำแดงและแม่น้ำคิ้ว และลงมาทางใต้จนถึงเมือง Hoanh - Son (ไหเมือง Ha - tinh ลงมาเล็กน้อย) ในแคว้น Annam นี้ ก็จัดแบ่งออกเป็น 7 แขวง (Chou) ด้วยกัน แท้ละมณฑลนี้ข้าหลวงจีนปกครอง และมีราชาการรองลงมาช่วยดูแลเป็นสำคัญไป แต่ในส่วนที่เป็นเทือกเขาสูง ซึ่งเป็นที่อยู่ของพวก Muong ที่กระชาดอยู่กันเป็นกู่กัน ๆ จึงให้หัวหน้าที่นี่เมืองของพวกนี้ได้ปกครองกันเอง 7 รัฐบาลจีนสมัยราชวงศ์ Tang เป็นรัฐบาลที่มีอำนาจและความสามารถมาก การปกครอง Annam จึงเป็นไปอย่างมั่นคง ปรากฏว่ามีกบฏสำคัญเกิดขึ้นเพียง 2-3 ครั้ง ครั้งสำคัญคือ ในปี ก.ศ. 722 หัวหน้ากบฏชื่อ Mai Thuc Loan ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากอาณาจักร Champa และพวก Land Chenla พากบูรพาสามารถยึดเมืองหลวงของ Annam ชื่อ Tong - binh ซึ่งอยู่ในเขตมณฑล Giao - Chaw ได้ และประกาศตนเป็นเอกราช แต่ในที่สุด จีนก็ปราบปรามลงได้ กบฏในอยุธัยครั้งต่อไปเกิดขึ้นในปี 791

หัวหน้ากบฏชื่อ Phung Hung ซึ่งเป็นเจ้านายขึ้นสูงช้าเวียดนามแห่งมณฑล Son - tay กบฏเข้าเมืองหลวงไว้ได้อีก ถูกชาญหัวหน้ากบฏชื่อ Phung An ไล่ปักครองที่เมืองมาอีก 2-3 ปี ฝ่ายจีนจึงปราบได้รานกาน

เรื่องวุ่นวายในเขต Annam นอกจากจะเกิดขึ้นจากพวกกบฏที่นี้เมืองแล้ว ก็เกิดจากการรุกรานของต่างชาติคือ ในปี ก.ศ. 767 กองทัพจากชาวภาคกลางเข้ารุกรานเชมรและ Champa และไกบุกกรุงขึ้นไปจนถึงบริเวณแคว้นตั้งเกี้ยคิว แต่ท่านารเจ่นสามารถขับไล่กลับลงมาได้ แต่ศัตรูคนสำคัญของตั้งเกี้ยคิว ก็คือ อาณาจักร Champa ซึ่งทั้งสอง บริเวณตอนกลางของเวียดนามในปัจจุบัน เมื่อมีกำลังเพิ่มแข็งขึ้นครั้งที่ 2 Champa จะพยายามขยากอาณาเขตขึ้นมาทางเหนืออยู่แคว้นตั้งเกี้ย ในบางคราว ก็จะรุกรานโดยการร่วมมือกับพวกกบฏเวียดนาม และบางคราวก็ส่งทัพให้ดูขึ้นมาเอง หากไม่มีกำลังพอที่จะส่งทัพให้ดูขึ้นมา Champa จะรุกรานในรูปปัจจุบัน และเข้ามาปัลลิในแบบเมืองท่าของเวียดนามเสีย โดยมีกษัตริย์ Champa นั้นเองเป็นผู้สนับสนุนใจรัลลัค เหล่านี้อยู่ ในตอนกลางของคริสตศตวรรษที่ 9 ศัตรูภายนอกของเวียดนามมากจากทางตะวันตก ก็คือ ชาญชาจักรน่านเจ้า นำน้ำเจ้าส่องทัพให้เข้ารุกรานเวียดนามเป็นระยะ ตั้งแต่ปี ก.ศ. 846 เรื่อมาจนถึงปี 862 โดยได้กำลังจากพวกชาวยาในเวียดนามสนับสนุนด้วย การรุกรานครั้งใหญ่เกิดขึ้นในปี ก.ศ. 862 ทัพน่านเจ้าเข้าใจมีศัตรูอาณาเขตตั้งเกี้ย และยึดเมืองหลวงเวียดนามได้ถึง 2 ปี กว่า ที่ทัพจีนจะยกลงมาซึ่งไม่สำเร็จ เนื่องจากไป และในปี ก.ศ. 866 ท่านารเจ่นกับสามารถขับไล่กลับไปทันที แต่ก็มีการต่อสู้อย่างรุนแรง จนจึงได้สร้างแนวป้องกันทางตะวันตกเป็นการใหญ่ เพื่อป้องกันตั้งเกี้ยจากการรุกราน

นอกจากกบฏของชาวยาเวียดนามและการรุกรานของชาวยาต่างชาติแล้ว ระยะที่ราชวงศ์ Tang ปักครองเวียดนามอยู่นี้ เวียดนามมีความสงบสุขเป็นส่วนใหญ่ เศรษฐกิจ จิตใจเรียบง่ายเรื่องชื่น ราชวงศ์ Tang ยังพยายามเผยแพร่ศาสนาพุทธนิกายมหายานมาด้วย เวียดนามอีกด้วย ซึ่งได้รับผลลัพธ์เรื่องเป็นอันดี ศาสนาพุทธนิกายมหายานรุ่งเรืองแห่งหลายในเวียดนามตั้งแต่สมัยนี้เป็นตนไป ลัทธิสำคัญของมหาayan ในเวียดนามขณะนั้น ก็คือ ลัทธิ Dhyana (Dhyana Buddhism) ซึ่งเน้นหนักในการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน แต่ลัทธิเต๋าและ

ซึ่งสืบที่แพร่หลายอยู่ในหมู่นักปักษ์รองและนักปราชญ์ก็มีที่เสื่อมความนิยมไปแต่ถ้วนได้ ต่อไป
กรรมทั่ว ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในสมัยนี้

ในทันคริสต์ศักราชที่ 10 ก่อน ในปี ก.ศ. 907 ราชวงศ์ Tang หมวดอันชาไป
ประเทศจีนตกอยู่ในความวุ่นวาย มีการแทรกแซงในอาณาจักรระยะหนึ่ง เรียกว่า
ชุก 5 ราชวงศ์ (The period of the Five Dynasties) ก่อน มีราชวงศ์จาก
แคว้นทั่ว ๆ ผลักดันเข้ามายึดอำนาจในจีน แต่ละราชวงศ์ ก็ไม่มีเสถียรภาพความมั่นคง มัก
จะมีอภินิหารอยู่ในระยะเวลาอันสั้น การควบคุมหัวเมืองประจำเศษราชก็อ่อนลง เวียดนามจึง
ถือโอกาสแยกตัวเป็นเอกราช หัวหน้าขบวนการอยู่เอกราชของเวียดนามกือ Khuc Thua Du
สามารถรวมกำลังแข็งข้อหัวจีนได้ จักรพรรดิจีนในเวลานั้น ห้องยอมรับอภินิหารของ Khuc
Thua Du ในฐานะข้าหลวงปักษ์รองเวียดนามไปพำนักระยะ ก่อน ในปี ก.ศ. 923 สมัยที่
หลานชาของ Khuc Thua Du ชื่อ Khuc Thua My ปักษ์รองเป็นข้าหลวง
เวียดนามนั้นเอง จีนก็ส่งกำลังลงมาปราบ และจับกุมตัว Khuc Thua My ไว้แต่
นาคทหารด้วยหัวของเวียดนามคนหนึ่งชื่อ Duong Dien Nghe สามารถพำนักระหว่าง
จีนไว้ได้ และได้ตั้งตัวเป็นข้าหลวงชื่อแทน จนถึงปี ก.ศ. 937 Duong Dien Nghe
ก็ถูกกลับฟื้นโดยนายทหารอุวนคนหนึ่งที่เป็นญาติกันจึงได้กับจีน แต่ในเวลาไม่นาน นายทหารอุวน
ก็ถูกฟื้นโดยนายทหารอีกชุดหนึ่ง ชื่อ Ngo Guyen จากนั้น Ngo Guyen จึงเข้ามายิ่ง
หัวจีนที่ยังเหลืออยู่ให้ออกไปพื้นอาณาจักรเวียดนามได้สำเร็จ และประกาศตนเป็นกษัตริย์แห่ง
เวียดนามในปี ก.ศ. 939 ให้ชื่ออาณาจักรของพระองค์ว่า Nam Viet มีเมืองหลวง
อยู่ที่ Co-loa เวียดนามเป็นเอกราชจากจีนโดยสมบูรณ์ทั้งหมดนี้ไป หลังจากที่ห้อง
อยู่ในการปกครองของจีนมากกว่า 1000 ปี

3. เวียดนามในสมัยเป็นเอกราช และการขยายอาณาเขตลงมาระทางไป

ในระยะแรกที่เป็นเอกราชนี้ อาณาเขตของเวียดนามกินเนื้อที่บริเวณที่เรียกว่า
กันท้อมราเว่ แคว้นตั้งเกี้ย (Tongkin) และทางใต้มีอาณาเขตมาถึงเมือง Thanh-hoa
Nghe-An และ Ha-tinh ส่วนอาณาเขตใกล้ลงมาจากการเมือง Ha-tinh นั้น ยังอยู่ใน
อภินิหารของ Champa สมัยส่องราชวงศ์แรกที่ปักษ์รองเวียดนามกือ ราชวงศ์ Ngo (Ngo)

(ก.ศ. 939 - 968) และราชวงศ์ดินห์ (Dinh) (ก.ศ. 968 - 979) กษัตริย์ทั้งนี้ก่อตั้งอาณาจักรอยู่ในเมืองท่องเที่ยว เช่น ราชวงศ์ท่อนมาศ หรือราชวงศ์เล (Le) (ก.ศ. 979 - 1009) กษัตริย์เริ่มน่าจะมากขึ้น ในปี ก.ศ. 982 เวียดนามได้ส่งกำลังเข้าโจมตีอาณาจักร Champa เพื่อขยายอาณาเขตของ มาทางใต้ ทัพเวียดนามเข้าไปล้วงเมืองหลวงของ Champa ที่เมือง Indrapura ปัจจุบันมีกษัตริย์และภาคต้อนเอารัชสมบัติและเชลยชาวนานมกลับไปเวียดนามเป็นอันมาก แต่ไม่สามารถปักครอง Champa แต่อย่างไร การรุกรานของเวียดนามครั้งนี้ ทำให้ Champa ต้องถ่ายเมืองหลวงลงมาทางใต้มาอยู่ที่เมือง Vijaya เหตุการณ์สำคัญลึกประการหนึ่งใน ช่วงนี้ คือ รัฐบาลเวียดนามพยายามเผยแพร่ศาสนาพุทธนิกายมหายานให้แพร่หลายไปยัง ประชาชนสามัญทั่ว ๆ ไป นำมายัง ประชาชนเวียดนามส่วนใหญ่ในขณะนั้นยังนับถือวัฒนธรรม บรรพบุรุษและภูตผีศาสดาต่าง ๆ อู่ ในสมัยนี้ ศาสนาพุทธนิกายมหายานจึงแพร่หลายไปยัง ประชาชนทั่วอาณาจักรเวียดนาม แต่ประชาชนเหล่านี้ เมื่อมานับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน แล้วก็หาได้ละทิ้งความเชื่อถือเดิมตามลัทธิ Animism ของตนไม่ แต่ดำเนินลัทธินี้มาด้วย ผลงานนับถือควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ ควบคัน述สูง เช่น พากย์มหากาฬ (literati) ในราชสำนักส่วนใหญ่ยังนับถือลัทธิเต๋าและซังจื๊อ พระพุทธรูปเป็นพุทธ์ให้รับการศึกษาแบบจีน

ราชวงศ์ Li (Li) ได้ปักครองเวียดนามตั้งแต่ปี ก.ศ. 1009 และอยู่ในอันดับ เรื่องมาจนถึงปี 1225 ในสมัยราชวงศ์ Li นี้ เวียดนามมีอาณาจักรขึ้นอีกเป็นอันมาก จึงต้องการขยายอาณาเขตลงมาทางใต้ เช้านามาในต้นแทนของ Champa ซึ่งพยายามหักด้าน อย่างแข็งขัน การสู้รบทางทาระระหว่างเวียดนามซึ่งเป็นพุทธ์มีวัฒนธรรมแบบจีน กับ ฝ่าย Champa ซึ่งเป็นพุทธ์มีวัฒนธรรมแบบอินเดีย เท่ากับเป็นการต่อสู้ระหว่างวัฒนธรรมทั้งสองแบบ ทราบได้จาก Champa ยังต้านทานเวียดนามไว้ได้ อิทธิพลของวัฒนธรรมจีนก็จะถูกกันให้ออกเฉพาะในเขตตั้งเกื้อย ภายหลังเมื่อ Champa พ่ายแพ้แล้วนั้นเอง อิทธิพลของวัฒนธรรมจีนจึงได้แพร่หลายลงมาทางใต้ในบริเวณที่เป็นประเทศไทยเวียดนามใต้ ในปัจจุบัน

ในปี ก.ศ. 1044 Vijaya เมืองหลวงของ Champa ถูกทัพเวียดนามเข้า ปล้นสุดท้าย และกษัตริย์ Champa ถูกปัจจุบันมีอีกครั้ง แต่ Champa ถือสามารถขึ้นได้

เวียดนามออกໄປໄດ້ໃນເວລາທ່ອນາ ໃນປີ ກ.ສ. 1064 ເວີຍຄນາມເວິນຮູກຣານ Champa ອັກ ເຂົ້າຢືນເມືອງຫລວງຂອງ Champa ແລະຈັນກັບຕີຣີຢືນເປັນເຊືອຍ ກັບຕີຣີ Champa ທີ່ອັນ ຄອນທຳສ້າງພູມານອບຫ຾ເນືອງ 3 ເມືອງທາງກາກເຫັນຂອງ Champa ໃຫ້ກັບເວີຍຄນາມ ຈຶ່ງໄກຮັບ ການປັດປ່ວຍໃຫ້ກັບນາກັງ Champa ໄກສືກ

ຈາກນັ້ນ Champa ກີ່ພຍາການສ່ວງຊີງເອາຫັວເນືອງກາກເຫັນທັ້ງ 3 ກັບຄືນ ແຕ່ ໄນເປັນຜລສໍາເວົ້າ ໃນສັນຍາກີ່ສັກສົກວຽກ ທີ່ 12 - 13 Champa ອັງໄຄນອາພາຈັກຮູກຣານ ໃນສັນຍາຂອງ Suryavarman II (ກ.ສ. 1113 - 1150) ແລະທ່ອນາໃນສັນຍາຂອງ Jayavarman VII (ກ.ສ. 1181 - 1219) ຖຸກຣານອ່າງຈຸນແຮງອັກດ້ວຍ ທຳໃຫ້ Champa ອ່ອນກຳລັງລົງອ່າງ ນາກນາຍ ໃນສັນຍາ Jayavarman VII ເປັນກັບຕີຣີເພື່ອນັ້ນເອງ Champa ກີ່ກົກອູ້ໃກ້ ການປັດປ່ວຍຂອງເໝົາຮູກຣານ ເມືອງທັ້ງ 3 ທາງກາກເຫັນຂອງ Champa ທີ່ເກີຍອັກໃຫ້ເວີຍຄນາມ ກົກ້ວີໃນອ່າວາງຂອງເໝົາຮູກຣານ ກາຍຫັ້ງສັນຍາຂອງ Jayavarman VII ແລ້ວ Champa ຈຶ່ງ ສາມາດປັດຕົວຫັນຂ່າຍຈຸນຮາມໄກ້ ແລະຫັນມາທີ່ອັກດ້ວຍກັບເວີຍຄນາມຕ່ອໄປ ເພື່ອແຍ່ງກຽມສີຫົວ ເຫັນເນືອງກາກເຫັນທັ້ງ 3 ອັກ

ຈາກວ່າງ Tran ໄກປັດກອງເວີຍຄນາມທັ້ງແທ້ປີ ກ.ສ. 1225 ກາຣຄ່ອສູ່ຮ່ວ່າງ ເວີຍຄນາມ ແລະ Champa ອັງໄວ່ເປັນຜລອຍ່າງໄຮ ກີ່ພອດີ້ສັມເກີ່ມໂກລໄກ້ເຂົ້າກອງອາພາຈັກ ຈືນ ແລະມີນໂຫຍາຍຂ່າຍອ່ານາຈລົງມາຫາງໃຕ້ ທັ້ງເວີຍຄນາມແລະ Champa ດ້ວຍກີ່ໄຄນນັງໂກລ ຖຸກຄາມ ຈຶ່ງຕ້ອງຫຼຸດເປັນກັບຕົງກັນຫົ່ວກຮາວ ແລະຫັ້ມາເປັນພັນຄົມີກຮ່ວຍກັນຕ່ອຳຫັນນັງໂກລ ໃນປີ ກ.ສ. 1257 ທັ້ນນັງໂກລເຂົ້າປັບລັ້ນເນືອງ ສານອຍ (Hanoi) ແຕ່ເວີຍຄນາມທີ່ໄກ້ກັບໄປສໍາເວົ້າ ທ່ອນາໃນປີ 1281 ຈັກຮຽດຕິຖຸນໄລ້ຂ່ານ ກີ່ສັງນາຍພລ Sögatü ເປັນແພ່ທັກ ລົງນາໂຈນທີ່ ອາພາຈັກ Champa ໂກຍໃຫ້ກຳລັງທັກສ່ວນໜຶ່ງເຕີນທາງຜ່ານເຫຼັມາໃນເວີຍຄນາມ ເວີຍຄນາມ ແລະ Champa ຈຶ່ງຮ່ວມມືອັກຕ່ອງສູ່ນັງໂກລ ກາຣນໂກດີກໍາເປັນມາຈັນດີຈຶ່ງ ປີ ກ.ສ. 1285 ມັງໂກລ ພຍາຍາມຈະເຂົ້າຢືນເມືອງຫານຄອດແກ່ໄມ່ເປັນຜລ ດຸນໄລ້ຂ່ານຈຶ່ງສ່າງໄອຮສອງຄໍໜຶ່ງເປັນແພ່ທັກເຫຼື່ ສານອຍອັກ ແຕ່ກົງກອກອງທັກເວີຍຄນາມທີ່ຄອນໂກຈົນແທກທ່າຍໄປ ນາຍພລ Sögatü ຜົ່ງຮນ ຄູ້ໃນ Champa ພຍາຍາມຈະຫຼັມາຈ່ວຍໄອຮສອງດຸນໄລ້ຂ່ານ ແຕ່ກົງກວກ Champa ເຫຼື່ໄຈນທີ່ແລະໜ່າ Sögatü ລົງໄກ້ ທັ້ນນັງໂກລຈຶ່ງທົ່ວໄວເລີກກັບໄປ ແຕ່ພອດີຈຶ່ງປີ 1287 ມັງໂກລພຍາຍາມເຂົ້າຢືນສານອຍອັກ ແຕ່ເວີຍຄນາມກີ່ຫັນໄລ່ມັງໂກລອອກໄປໄດ້

ภาษาหลังที่ร่วมนี้อันซึ่งไม่ลงโกลอกรไปสำเร็จ เวียดนามและ Champa ยังมีในคริสต์ศักราชประมาณ 20 ปี ในปี ก.ศ. 1306 กษัตริย์ Champa ได้ขอเจ้าหนูเสิงเวียดนามไปเป็นเมือง แต่กว่าที่เวียดนามจะยินยอม ต้องเจรจาอันอยู่ภายใต้ครั้ง ในที่สุด เวียดนามก็ยินยอมเงื่อนไขมาข้อหนึ่ง คือ Champa ต้องยกเมืองกว้างทรี (Quan-Tri) และถัวเทียน (Thu'a - Thien) หรือเว้ (Hue') ให้กับเวียดนาม นำประหลาดใจในนักบุญ Champa ยอมคงตามข้อเสนอ เจ้าหนูเสิงเวียดนามจึงถูกส่งไปให้กับกษัตริย์ Champa ซึ่งในขณะนั้นคือ Jaya Sinhavarman II หลังจากพิธีสูญพระศรีไม่นาน Jaya Sinhavarman II ก็ลิ้มพระชนม์ กษัตริย์ Champa ในเวลาต่อมา กลับไปช่วงชิงเอ่า เมืองกว้างทรีและเมืองเว้คืนไป ทรงทราบระหว่างเวียดนามและ Champa จึงเริ่มชึ้นอีกครั้งในปี ก.ศ. 1312 ทั้งเวียดนามบุกเข้าทำลายเมืองหลวงของ Champa และจับกษัตริย์เป็นเชลย จากนั้นก็เข้าครอบครอง Champa ในฐานะพระเทศาราษฎร์เป็นระยะเวลา 12 ปี

ในระหว่างที่อยู่ในอันชาวดินเวียดนาม ชาว Champa ก่อการกบฏขึ้นภายใต้การบังคับบัญชาของเจ้าหนูชื่อ Che Anan ก็สามารถชักอิทธิพลของเวียดนามออกจาก Champa ได้ แต่เชกเมืองเว้และกว้างทรี ยังอยู่ในอันชาวดินเวียดนาม Champa ได้เมืองหึ่งสองกับคืนมาภายหลังในสมัยกษัตริย์ Champa ซึ่ง Che Bong Nga (ก.ศ. 1360 - 1390) Che Bong Nga ผู้นี้ได้นำทัพ Champa บุกเข้าไปในเวียดนามเป็นระยะ จนถึง ก.ศ. 1371 ก็บุกไปตีไกอิงชานอ้อย เวียดนาม จึงแก้แค้นโดยส่งทัพมาตี Champa บ้างในปี 1377 และบุกเข้ามาใกล้ดึงเมือง Vijaya เมืองหลวงของ Champa แต่ Che Bong Nga ก็สามารถดับไปได้เวียดนามออกนำไปตีในสมัยนี้ Champa ก็ได้อำนาเจททางภาคเหนือที่เกย์อกเป็นของเวียดนามกับคืนมาจนหมด แต่ภารยังคงอยู่ที่ Che Bong Nga สวรรคต เวียดนามก็มาเข้าคืนแทนภาคเหนือของ Champa กลับไปไกอึง และอันชาวดินเวียดนามยังขยายมาจนถึงเมือง Touraine เพื่อกวนถุน อาณาเขตที่ได้ไว้ในปัจจุบัน จึงถูกเมืองหลวงจากชานออยมาทางใต้อยู่ที่เมือง Thanh - hoa

ในสมัยตอนต้นศตวรรษที่ 15 โอกาสที่เวียดนามจะขยายอาณาเขตเข้าไปใน

Champa ໄກສັກທະນາໄປ ເພຣະເກີດກນຽ້ມໃນຮາສຳນັກຂອງເວີຍຄານ ກ່າຍຕີຢີ່ຮາຈວົງ
Tran ຖູກຫ້ານັກນຽ້ມ Le Qui - Li ກ່າຈັກພຣະກຫວົກຫ້າຕີຢີ່ຈິງຂອງຄວາມໜ່ວຍ
ເຫຼືອຈາກຈືນໃໝ່ມາໜ່ວຍປຣານບູກ ເປັນຜລໃຫ້ຈືນໄກເຫັນມາແຫຣກແຊງນີ້ອ່ານາຈເໜີອເວີຍຄານ
ສຶກຮັງ ໃນຂລະນັນ ຈືນປັກໂຮງອູ້ໄກຍຮາຈວົງ ມິນງ ວຸນບາລຈືນໄກສົ່ງທັພເຫັນມາປຣານບູກ
ໃນເວີຍຄານໃນປີ 1407 ເນື່ອປຣານບູກໄກ້ຮານຄານແລ້ວ ຮາຈວົງ ມິນງ ກໍເຮັມໂຍນາຍທີ່
ຈະຄຸນວັດທິນແດນເວີຍຄານເຂົ້າກັນຈືນອັກ ໂກຍເຮັມນັກກັນໃຫ້ຮາສຳນັກລຸວນໃຫ້ກາຈາຈືນ ແລະ
ປົງປັບຕິດາມປະເທມເໜີຈືນອືນ ຈີ່ເວີຍຄານຈິງຮົມກຳລັງກັນທີ່ຄ້ານຈືນໄກມີເຂົ້າສ່າຍຮາຈວົງ
ກ່າຍຕີຢີ່ເວີຍຄານທີ່ເນືອງ Thanh - hao ຊົ່ອ Le - Lo'i ເປັນຢູ່ນໍາ Le - Lo'i
ໃຫ້ວິຊກາຮຽນແນບກອງໃຈຮເຫົ້າທ່າລາຍອ່ານາຈເຈີນຕັ້ງແຕ່ປີ 1418 ໃນປີ 1427 ທັພຈືນກີ່ຕອງຄອກ
ຮັນຫົນໄປອູ້ທ່ານອຍ ແລະ ໃນປີ 1428 Le - Lo'i ກໍຄາມໄປອົກສານອຍໄວ້ໄກ້ ທ່ອຈາກນັ້ນ
ຈົງປະກາສີຕັ້ງຄນເປັນກ່າຍຕີຢີ່ ເພື່ອຫຼຸດຍັງກາຣຄອນໄກ້ຈາກຈືນ Le - Lo'i ຈົງໃຫ້ນໂຍນາຍ
ກາຣຫຼາຈະຈາແລະຂອມຮັນອ່ານາຈເຈີນໃນທີ່ສຸກ ຈືນເອງກໍຍອມຮັນວ່າ Le - Lo'i ເປັນກ່າຍຕີຢີ່
ເວີຍຄານທີ່ຖືກຕ້ອງແລະປັກໂຮງເວີຍຄານໃນຫຼານທີ່ເປັນປະເທສະຫອງຈືນ ດິຈແໜ້ງຫຼານຂອງ
ເວີຍຄານຈະເປັນປະເທສະຫອງໃນສ່າຍຄາຍອ່ານຸ່ມ ແຕ່ກວານຈົງແລ້ວ ເວີຍຄານນີ້ເອກຮາຍຍ່າງ
ເຄີມທີ່ໃນກາຣຄໍາເນີນໂຍນາຍທ່າງ ຈີ່

ເນືອດກລັກກັນຈືນໄກເວີຍບ້ອຍ ເວີຍຄານກີ່ຕອງຫັນມາທີ່ສຸກກັນທີ່ຫຼຸດັ່ງເຕີມຂອງຄນ ຊົ່ອ
Champa ອັກທ່ອໄປ Champa ໄກຈາຍໄອກາສທີ່ເວີຍຄານເກີດກນຽ້ມແລະກຳລັງອ່ອນແອ ສ່າງກຳລັງ
ມາຮຸກຮານເວີຍຄານ ໃນປີ ກ.ສ. 1441 ໃນປີ 1446 ເວີຍຄານຈິງເຫົ້າໄຈນທີ່ Champa
ນ້ຳ ແລະເຫັນຍົກໂຮງເນືອງ Champa ໄວ້ໄກ້ອັກເຫັນເກຍ ແຕ່ປັກໂຮງອູ້ໄກ້ໃນໜານ Champa
ກໍຮົມກຳລັງກັນມາໜ່ວຍສົງກັນກີນໄປໄກ້

ກ່າຍຕີຢີ່ຂອງເວີຍຄານໃນເວລາທ່ອນາທີ່ອ Le Thanh - ton (ກ.ສ. 1460
- 1497) ເປັນຢູ່ນີ້ມີຄວາມສາມາດນາກທີ່ສຸກຂອງຮາຈວົງ Le ນີ້ Le Thanh - ton
ໄກ້ອັກກຳລັງເຫົ້າໄຈນທີ່ Champa ອັກໃນປີ 1471 ແລະສາມາດຍົກໂຮງ Champa ໄວ້ໄກ້
ໃນທີ່ສຸກ Champa ຖູກພຸກເຫົ້າເປັນສ່ວນໜີ່ຂອງອາພາຈັກຮເວີຍຄານຕັ້ງແຕ່ສັນກີນີ້ເປັນຄົນໄປ
ກາຣສູ້ຮັນອັນກາວານາຮ່ວ່າງຫຼັງຫຼັງສອງກົງຫຼືຄົງຄົງ Champa ເປັນຝ່າຍຫ່າຍແພ້ ເວີຍຄານຈະ
ກ່ອຍ ຈີ່ ກລືນຫ້າຕີ Champa ໄປທີລະນອອ ຈົນໃນທີ່ສຸກ Champa ກໍກລາຍເປັນຜນສ່ວນນີ້ອັນກຸ່ມໜີ່
ໃນອາພາຈັກຮເວີຍຄານເທົ່ານີ້

ในสมัยคริสต์ศักราชที่ 15 นี้ ดึงแม่เวียดนามจะเป็นเอกสารจากจีนมาไว้ประมาณ 500 ปีแล้ว แท้วัฒนธรรมจีนในค้านท่าง ๆ เช่น การปกครอง ศาสนา และอักษรศาสตร์ ก็ยังมีอิทธิพลเป็นอันมากในเวียดนาม Le - Thanh - ton ได้ปรับปรุงการปกครองของเวียดนามบางประการ ให้อิฐจั๊บแบบอาณาจักรออกเป็น 13 มณฑล และจัดส่งข้าราชการออกไปปกครองลูกหลานกันไปตามแบบจีน

4. เวียดนามในสมัยแยกออกเป็นเขตอิทธิพลของ 3 พระยา

หลังจากรัชกาลของ Le - Thanh - ton แล้ว กษัตริย์ในราชวงศ์ Le ที่ปกครองท่อ ๆ มา ไม่มีความสามารถ จึงเกิดการวิวัฒนาการเปลี่ยนผ่านกันในหมู่เจ้านาย และในที่สุด ก็เปิดโอกาสให้ชนชาวคงสำศัญ ชื่อ Mac Dang - Dung มีอิทธิพลสูงสุด ในราชสำนัก Mac Dang - Dung ใช้อิทธิพลของตนแต่งตั้งและถอนกษัตริย์เวียดนาม เรื่อยมาตั้งแต่ปี 1519 จนกระทั่งในปี 1527 Mac Dang - Dung ก็กำจัดกษัตริย์เวียดนามเสีย และตั้งตัวเป็นกษัตริย์ชื่อแทน ในปี 1529 Mac Dang - Dung ก็สถาปัตยนิธิราชอาณาจักรของตัวเองเป็นญัตติการอยู่หลังจาก

ขุนนางอีกครรภุลหนึ่ง ชื่อ พระยาลเหจิยัน (Nguyen) พยายามที่จะ กอบกู้อำนาจในราชวงศ์ Le โดยกำจัดอิทธิพลของพระยา Mac ในปี 1533 ขุนนางชื่อ Nguyen Kim สามารถขึ้น来做พระยาหัวของฝ่าย Mac ออกไปจากเมือง Nghe - An และ Thanh - hoa ได้สำเร็จ กำลังจะรุกท่อเข้าไปถึงคังเก๊ะ ก็ถูกฆ่าตายเสียก่อน ในปี 1545 พาก Mac และพระราชวงศ์ Le (โดยมีพระยาครรภุล Nguyen หนุนหลังอยู่) ท่องร่องทุกช่องกล่าวให้ทาง Mac บุกครองในเขตคุณน้ำແคงหรือในแคว้นคังเก๊ะ ส่วนทาง Le ให้บุกครองอาณาเขตทางใต้ลงมา ซึ่งเรียกว่าแม่น้ำ Annam แต่ อำนาจในการปกครอง Annam นี้ หาได้อยู่ในมือของกษัตริย์ราชวงศ์ Le อี่างไรไม่ หากอยู่ในมือของขุนนางชื่อเป็นเชื้อและเป็นพญาท้อง Nguyen Kim ที่มีชื่อว่า

Trinh Kiem

ท้อมาครุชัยของ Nguyen Kim สองเดือนต่อมา Trinh Kiem กลัวจะโถนแก่งอำนาจ เลยกำจัดครุชัยของตัวเอง Nguyen Kim เสีย ส่วนคนสอง

ชื่นเมืองว่า Nguyen Hoang รอดชีวิตไปได้ เหตุการณ์ที่เป็นศอกเสียสติ Trinh Kiem จึงจัดส่งให้ไปเป็นข้าหลวงปักกรองมณฑลทางใต้ที่เคยเป็นศินแคนของ Champa มา ก่อน หวังใจจะให้ชาวเมืองแดบนั้น ชื่นส่วนมากเป็นชาวจามกำจัด Nguyen Hoang คงเสีย แต่พอ Nguyen Hoang เดินทางมาถึงมณฑลทางใต้ก็เลิกทำเป็นศอกหน้า และเข้าปักกรองศินแคนในความรับผิดชอบโดยความสามารถ ในไม่ช้าก็เอาชนะใจกันทางใต้ แล้วอ่านาจของ Nguyen Hoang ก็เพิ่มขึ้นทุกที ถ้าอยู่เหตุนี้เอง ในตอนปลายคริสต์ศักราชที่ 16 อาณาจักรเวียดนามจึงถูกแบ่งออกเป็น ๓ เขต อูฐ์ให้อ่านาจของพระยา ๓ พระยา ที่อ ทางเหนือในแคว้นตั้งเกี้ยงอูฐ์ให้การปักกรองของพระยา Mac มีเมืองชานอยเป็นเมืองหลวง ภาคกลางในเขตแคว้น Annam มีกษัตริย์ราชวงศ์ Le ปักกรอง แต่อ่านาจในการปักกรองที่แห่งเดิร์งอูฐ์ในเมืองหลวง Trinh และมีศูนย์กลางอูฐ์ที่เมือง Tay-do ภาคใต้ ตือบเริ่วเมืองกว้างครีอูฐ์ให้อิทธิพลของพวก Nguyen นั่น Nguyen ก็ยังปักกรองโดยอ้างนาวนของกษัตริย์ราชวงศ์ Le อูฐ์

ต่อมาในปี ก.ศ. 1592 พวก Trinh จาก Annam เข้ารุกรานตั้งเกี้ยง และขึ้นเมืองชานอยได้ จึงข้ายราชธานีหาเรือกษัตริย์ราชวงศ์ Le มาปักกรองที่ชานอยนี้ พวก Mac ต้องลี้ภัยไปถังเขตแคนของจีน และรวมกำลังกันอูฐ์ที่เมือง Cao - Bang หวังจะให้จีนช่วยสนับสนุนตนให้กลับไปมีอ่านาจในชานอยอีก แต่ พวก Trinh ก็มีอ่านาจมั่นคงเกินกว่าที่จีนจะช่วยอะไรได้ พวก Mac จึงไม่มีโอกาสกลับมาอีกที่พอกในเวียดนาม อีกเลย

ส่วน Nguyen Hoang ยังมีอ่านาจอูฐ์ทางใต้ ตลอดทางใต้และตอนใต้ อย่างไรก็ตามช่องทาง Trinh แค่ยังไม่ประสบช่องทาง และสำราญ Trinh ก็ไม่อาจกำจัดอ่านาจของ Nguyen ลงได้ เช่นกัน เวียดนามจึงแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายเหนืออูฐ์ให้การปักกรองของพวก Trinh และ ฝ่ายใต้อูฐ์ให้อ่านาจของพวก Nguyen ในที่สุด ทั้งสองฝ่ายก็ทำสัมภาระซึ่งความเป็นใหญ่กัน ในปี ก.ศ. 1620 กล้ายเป็นสัมภาระยึดเชื้อมาจนถึงตอนปลายคริสต์ศักราชที่ 17

.....

ເສັງອົດດອນທິມ 10

1. G. Coedes, The Making of South East Asia (University of California Press, Ber Verkeley and Los Angeles, 1969), p. 16
2. Ibid., p. 41
3. Ibd., p. 42
4. Ibd., p. 43
5. D.G.E. Hall, A History of South East Asia (New York, 1968), p. 196
6. Coedes, op.cit., p. 47
7. Hall, op.cit., p 197
8. Ibid., p. 203